

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie kształcenia mieszanego na rzecz wysokiej jakości szkolnictwa podstawowego i średniego sprzyjającego włączeniu społecznemu”

(COM(2021) 455 final)

(2022/C 105/19)

Sprawozdawczyni generalna: **Tatjana BABRAUSKIENĒ**

Sprawozdawca generalny: **Michael MCLOUGHLIN**

Wniosek o konsultację	Rada, 30.8.2021
Podstawa prawna	Art. 165 ust. 4 i art. 166 ust. 4 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia na sesji plenarnej	20.10.2021
Sesja plenarna nr	654
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	152/0/0

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) wyraża zadowolenie, że we wniosku podkreślono, iż „edukacja jest podstawowym prawem człowieka i prawem dziecka”. EKES również przyjmuje z zadowoleniem fakt, że zamysłem wniosku jest wdrożenie Europejskiego filaru praw socjalnych oraz innych istotnych inicjatyw UE ⁽¹⁾, których celem jest poprawa współpracy między państwami członkowskimi w celu urzeczywistnienia edukacji wysokiej jakości i sprzyjającej włączeniu społecznemu w ramach ekologicznej i cyfrowej transformacji życia społecznego i gospodarczego oraz rynku pracy.

1.2. EKES po raz kolejny wzywa „Komisję Europejską i państwa członkowskie, by realizowały pierwszą zasadę Europejskiego filaru praw socjalnych, która mówi o tym, że wysokiej jakości kształcenie, szkolenie i uczenie się przez całe życie sprzyjające włączeniu społecznemu jest prawem wszystkich mieszkańców Europy” ⁽²⁾, oraz apeluje o stosowanie tej zasady w celu doskonalenia przekazywania umiejętności i kompetencji cyfrowych przy wspieraniu równego dostępu dla wszystkich do kształcenia mieszanego oraz zrównoważonym finansowaniu publicznym uzgodnionym z partnerami społecznymi w dziedzinie edukacji i społeczeństwem obywatelskim.

1.3. EKES odnosi się do swojej opinii ⁽³⁾, w której wyraża przekonanie, że „wdrożenie Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej (2021–2027) musi zapewnić skuteczny dialog społeczny i konsultacje z zainteresowanymi stronami, poszanowanie i egzekwowanie praw pracowniczych, a także informowanie pracowników, konsultacje z nimi i ich udział w rozwoju umiejętności cyfrowych i umiejętności w zakresie przedsiębiorczości, zwłaszcza w kształceniu i szkoleniu zawodowym, uczeniu się dorosłych i szkoleniu pracowników mających na celu zaradzenie lukom kompetencyjnym w przedsiębiorstwach”.

1.4. EKES wzywa państwa członkowskie do czerpania z doświadczeń w zakresie edukacji podczas kryzysu związanego z pandemią COVID-19 oraz do zadbania o to, by kształcenie mieszane było starannie planowane i realizowane w ramach zrównoważonych programów nauczania i w oparciu o odpowiednie narzędzia pedagogiczne, co pozwoli zapewnić wszystkim dzieciom odpowiednie i innowacyjne otoczenie oraz narzędzia do nauki. Państwa członkowskie muszą dopilnować, by kształcenie mieszane było uruchamiane w celu wspierania wysokiej jakości edukacji sprzyjającej włączeniu społecznemu, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci w potrzebie. Choć koncepcja kształcenia mieszanego zyskuje na znaczeniu i cieszy się coraz większą uwagą, wciąż niezbędne są szersze badania naukowe i analizy, w szczególności z perspektywy nierównych szans edukacyjnych, jak również z perspektywy szkół podstawowych i pierwszych klas szkół średnich.

⁽¹⁾ COM(2020) 625 final, COM(2020) 624 final, Dz.U. C 66 z 26.2.2021 s. 1, Dz.U. C 221 z 10.6.2021, s. 3.

⁽²⁾ Dz.U. C 56 z 16.2.2021, s. 1.

⁽³⁾ Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 27.

1.5. EKES zauważa, że dla zapewnienia większej niezależności uczniów w procesie edukacji ważne jest, aby kształcenie mieszane było dostępne dla wszystkich uczniów, nie tylko tych z obszarów wiejskich, gdzie dostęp do szkoły nie jest możliwy, lub w oświacie wyższej, gdzie od studentów wymaga się niezależności w procesie uczenia się.

1.6. EKES zauważa, że w przypadku nauki poza szkołą, opartej na projektach należy zadbać o zdrowie i bezpieczeństwo uczniów, szczególnie tych uczących się w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego. Długofalowa nauka na odległość stosowana podczas kryzysu związanego z pandemią COVID-19 miała negatywny wpływ na stan psychiczny i kondycję fizyczną uczniów i nauczycieli, jak również na efekty uczenia się. EKES z zadowoleniem przyjmuje położony we wniosku nacisk na fakt, że osoby zawodowo zajmujące się zdrowiem psychicznym muszą skutecznie wspierać uczniów i nauczycieli, tak by poprawiło się ich samopoczucie.

1.7. EKES wzywa państwa członkowskie, aby zadbały o uwzględnienie kształcenia mieszane w swojej strategii oświatowej, w oparciu o skuteczny dialog z odnośnymi partnerami społecznymi i zainteresowanymi stronami w dziedzinie edukacji w sposób, który pozytywnie przełoży się na jakość nauczania i jego włączający charakter, pozwoli na dostęp do dobrego środowiska nauczania i nauki oraz niezbędnych narzędzi i wsparcia dla nauczycieli oraz nie pozostawi uczniów bez wsparcia.

1.8. Ponadto EKES wzywa państwa członkowskie do zadbania o to, by kształcenie mieszane nie wpłynęło negatywnie na społeczną wartość oświaty lub znaczenie nauczania stacjonarnego w programach edukacji. Doświadczenie koniecznego w sytuacji wyjątkowej nauczania i nauki online podczas pandemii COVID-19 naświetliło niezastąpioną wartość nauczania stacjonarnego i stałej interakcji oraz przekazywania informacji zwrotnej między nauczycielami a uczniami dla zapewnienia wysokiej jakości edukacji sprzyjającej włączeniu społecznemu. Relacje między uczniami a nauczycielami są istotnym czynnikiem motywującym uczniów i skłaniającym ich do nauki, czego nie wolno osłabiać w kształceniu mieszanym.

1.9. EKES zwraca się do państw członkowskich o dopilnowanie, aby w opracowywaniu indywidualnych toków nauczania brano pod uwagę potrzeby uczniów w zakresie technologii wspierających. Ponadto EKES wskazuje, że wymaga to odpowiedniego wsparcia nauczycieli przez personel pomocniczy, zaznajomiony z takimi technologiami i będący w stanie skutecznie ich używać, aby wyjść naprzeciw potrzebom uczniów z niepełnosprawnościami.

1.10. EKES podkreśla centralną rolę nauczycieli w kształceniu mieszanym. Wymiany pracowników, projekty oparte na współpracy i zindywidualizowane nauczanie są możliwe jedynie, jeśli nauczyciel ma na to odpowiednią ilość czasu i jeśli dyrekcja szkoły go w tym wspiera. Bardzo ważne jest kształtowanie społeczności kształcenia mieszane, tak aby promować wartość technologii wspierających nauczanie i szkolenie.

1.11. Ponadto EKES pragnie podkreślić, że aby wspierać wysokiej jakości edukację sprzyjającą włączeniu społecznemu, kształcenie mieszane powinno przyczynić się do wdrożenia konkluzji Rady w sprawie europejskich nauczycieli i trenerów przyszłości. W związku z tym EKES wzywa państwa członkowskie do skutecznej pomocy nauczycielom w przygotowaniu się do wspierania uczniów w ramach wysokiej jakości kształcenia mieszane, przez poprawę i uaktualnienie możliwości początkowego rozwoju zawodowego i ustawicznego doskonalenia zawodowego oraz dostosowanie ich do potrzeb nauczycieli i uczniów.

1.12. EKES z zadowoleniem przyjmuje proponowane środki wspierania umiejętności informatycznych nauczycieli, takie jak kursy podnoszenia umiejętności cyfrowych, programy i narzędzia dla nauczycieli oraz opracowywanie i upowszechnianie online i offline modułów i materiałów pedagogicznych. Ponadto wniosek powinien wspierać prawa nauczycieli do korzystania z aktualnych i dostępnych kursów doskonalenia zawodowego przez całe życie; kwestię tę należy uwzględnić w ramach dialogu społecznego i negocjacji zbiorowych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, przy znaczącym zaangażowaniu partnerów społecznych z dziedziny oświaty.

1.13. EKES pragnie podkreślić, że masowe, otwarte kursy internetowe (MOOC) nie koniecznie są interaktywne i nie zawsze opierają się na prawidłowych zasadach nauczania. Dlatego wzywa Komisję do opracowania bardziej zrównoważonego wsparcia szkoleniowego dla nauczycieli, pedagogów, dyrektorów szkół oraz osób szkolących nauczycieli w zakresie kształcenia mieszane na europejskiej platformie internetowej dla szkół School Education Gateway, prowadzącego do certyfikacji. Opracowane przy wsparciu Komisji zasoby i materiały techniczne, które miałyby być stosowane w kształceniu mieszanym, muszą być niezawodne, łatwe w użyciu, przetłumaczone na wszystkie oficjalne języki UE i jednomyślnie zatwierdzone przez wszystkie zainteresowane podmioty procesu nauczania. EKES zaleca również zlecenie przygotowania wspólnych akredytowanych programów szkolenia nauczycieli w zakresie poprawy metod nauczania w kształceniu mieszanym w ramach projektów europejskiej platformy Teacher Academy. Należy również przeanalizować rolę mikrokwalifikacji w kontekście kształcenia mieszane.

1.14. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że wniosek kładzie nacisk na dobre samopoczucie nauczycieli oraz atrakcyjność zawodu nauczyciela, i sugeruje, aby państwa członkowskie zatrudniały więcej nauczycieli, aby wesprzeć dobrostan pedagogów. EKES zauważa, że zasadniczy niedobór nauczycieli i mało atrakcyjne warunki pracy oraz wynagrodzenia ⁽⁴⁾ mają negatywny wpływ na jakość nauczania. Może to stworzyć przeszkodę na drodze do rozwoju wysokiej jakości systemów kształcenia mieszanego sprzyjającemu włączeniu społecznemu.

1.15. EKES pragnie zauważyć, że łączenie nauki stacjonarnej i na odległość wymaga od nauczycieli kreatywności i innowacyjności ⁽⁵⁾, a także dobrych umiejętności pedagogicznych. Istotne jest, aby zaplanować kształcenie mieszane w sposób, który będzie uwzględniał obciążenie pracą, czas pracy i godne warunki pracy nauczycieli oraz pozwoli na zapewnienie, by pracowali we wspierającym środowisku.

1.16. EKES zaleca zadbanie o demokratyczne zarządzanie szkołami, w którym uczniowie i nauczyciele będą rzeczywiście niezależni w kształtowaniu procesu uczenia się i nauczania. EKES ponownie zwraca uwagę na konieczność zapewnienia i wzmocnienia demokratycznego zarządzania systemami kształcenia i szkolenia, co powinno obejmować konstruktywne konsultacje ze zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim ⁽⁶⁾.

1.17. EKES zauważa, że kształcenie mieszane poza formalnym systemem edukacji, np. w formie nieformalnego i pozaformalnego uczenia się, musi być uznawane dzięki skutecznemu wdrożeniu zalecenia Rady z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. Rzeczywiście uczenie się nieformalne i pozaformalne odgrywa ważną rolę we wspieraniu rozwoju istotnych umiejętności interpersonalnych, komunikacyjnych i poznawczych, w tym m.in. kreatywności, aktywności obywatelskiej i kompetencji zawodowych. Każdy powinien mieć możliwość dostępu do procesów walidacyjnych, które należy wspierać zrównoważonymi inwestycjami publicznymi.

1.18. EKES wskazuje, że należy wspierać dobrze rozwinięte kształcenie mieszane ze zrównoważonych inwestycji publicznych, uwypuklonych jako część europejskiego semestru i przy dodatkowym wsparciu z funduszy UE, takich jak Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Erasmus+ i EFS+. Wspieranie dostępu do wysokiej jakości nauczania online ma zasadnicze znaczenie dla wszystkich uczących się. Niezbędne są większe inwestycje, szczególnie w celu zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na odległość dla uczniów korzystających z kształcenia i szkolenia zawodowego oraz w celu zapewnienia im dostępu do narzędzi i symulatorów, które pomagają im w samodzielnym praktycznym uczeniu się w bezpiecznym środowisku oraz przez tworzenie lokalnych centrów uczenia się przez całe życie ⁽⁷⁾ i bibliotek.

1.19. EKES zauważa, że wzrastające użycie narzędzi cyfrowych w ramach kształcenia mieszanego stanowi coraz większe zagrożenie dla bezpieczeństwa danych uczniów i nauczycieli, jak również praw własności intelektualnej tych ostatnich. Dlatego Komisja i państwa członkowskie powinny udostępnić zrównoważone finansowanie publiczne i przyjąć odpowiednie ramy prawne w konsultacji z partnerami społecznymi oraz zaangażowanymi podmiotami w dziedzinie edukacji, aby zadbać o ochronę danych i praw własności intelektualnej w edukacji. EKES wyraża zaniepokojenie faktem, że zalecenie przewiduje, iż nie potrzeba dodatkowych zasobów, by wdrażać zaproponowane plany. Finansowanie może być sposobem wzmocnienia współpracy w obszarach, gdzie UE nie ma dużych uprawnień. Koszty mogłyby dotyczyć hostingu, utrzymania, kosztów sprzętu pozwalającego na obsługę platformy, przechowywania zasobów edukacyjnych, bezpieczeństwa danych, wyposażenia nauczycieli i uczniów itd. Przy braku odpowiednich zasobów największe konsekwencje poniosą uczniowie w najtrudniejszej sytuacji.

1.20. EKES wzywa Komisję i państwa członkowskie do zajęcia się wzrostem liczby dostawców usług edukacyjnych i rozwojem sektora EdTech, który będzie coraz bardziej faworyzowany w związku z wdrożeniem kształcenia mieszanego w programach szkolnych. EKES wzywa państwa członkowskie do opracowania przepisów krajowych, w tym możliwości stworzenia platform publicznych nauczania i nauki online, aby chronić społeczną wartość edukacji. Ponadto platformy

⁽⁴⁾ KE, „Teachers in Europe. Careers, Development and Well-being” [Nauczyciele w Europie – kariera zawodowa, rozwój i dobrostan], 2021.

⁽⁵⁾ KE, Blended learning in school education – guidelines for the start of the academic year 2020/21 [Kształcenie mieszane w oświacie szkolnej – wytyczne na początek roku szkolnego 2020-2021].

⁽⁶⁾ Dz.U. C 286 z 16.7.2021, s. 27.

⁽⁷⁾ Downes, P. (2011), *Multi/Interdisciplinary Teams for Early School Leaving Prevention: Developing a European Strategy Informed by International Evidence and Research*. Komisja Europejska, NESET (sieć ekspertów w zakresie społecznych aspektów kształcenia i szkolenia), Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury, Bruksela.

publiczne powinny zostać wdrożone w oparciu o rzeczywiste konsultacje z partnerami społecznymi oraz zainteresowanymi podmiotami w dziedzinie edukacji, przy pełnym poszanowaniu niezależności zawodowej nauczycieli i personelu edukacyjnego, jak również swobody akademickiej i niezależności placówek edukacyjnych, bez wywierania nacisków na nauczycieli czy personel edukacyjny w odniesieniu do materiałów edukacyjnych i stosowanych metod nauczania.

1.21. Biorąc pod uwagę znaczenie, jakie przywiązuje się do całego obszaru kształcenia mieszanego, EKES sugeruje opracowanie w związku z zaleceniem dyskretnego pomiaru i gromadzenia zróżnicowanych danych w zależności od wieku, przy wzięciu pod uwagę różnych potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży; powinno to również umożliwić zbieranie informacji w zakresie powiązanych danych dotyczących problemów, takich jak nękanie i wczesne kończenie nauki. Precyzyjne metody pomiarowe można opracować we współpracy z odnośnymi partnerami. Jednocześnie w konsekwencji należy przewidzieć jasną sprawozdawczość i monitorowanie realizacji zalecenia.

2. Uwagi ogólne

2.1. Niniejsza opinia analizuje wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie kształcenia mieszanego na rzecz wysokiej jakości szkolnictwa podstawowego i średniego sprzyjającego włączeniu społecznemu. W opinii położono również nacisk na kształcenie zawodowe drugiego stopnia. W proponowanym zaleceniu nie propaguje się powszechnego ograniczenia obecności pedagogów w procesie nauczania ani nie zachęca się do spędzania większej ilości czasu przed monitorem. EKES z zadowoleniem przyjmuje zaangażowanie młodych ludzi, które należy utrzymać i kontynuować w całym procesie.

2.2. Zgodnie z analizą Komisji Europejskiej ⁽⁸⁾ kształcenie mieszane należy rozumieć jako podejście hybrydowe, które łączy nauczanie w szkołach z nauczaniem na odległość, w tym online. Kształcenie mieszane jest elastycznym modelem nauczania, w ramach którego można czynić postępy w realizacji projektu lub programu nauczania, przy czym nauczyciel i uczeń nie muszą znajdować się cały czas w tym samym miejscu.

2.3. Choć nauczanie w szkołach poprawia społeczne umiejętności uczniów, ich dobrostan, poczucie przynależności i bycia częścią społeczności oraz lepszą interakcją między nauczycielami a uczniami i między uczniami, dobrze zorganizowane kształcenie mieszane może pomóc uczniom osiągnąć większą niezależność i bardziej zindywidualizowane i kierowane przez ucznia uczenie się ⁽⁹⁾. Może to być szczególnie korzystne w przypadku uczenia się dotyczącego sztuki, w tym materiałów wideo.

2.4. Wniosek opisuje kształcenie mieszane jako podejście hybrydowe, podkreślając jego elastyczność i potencjał, aby zachęcać do samodzielnego uczenia się; niezbędne jest jednak dalsze wyjaśnienie roli, jaką nauczyciele i pedagodzy odgrywają we wdrażaniu kształcenia mieszanego. Pod tym względem istotne jest, aby zadbać o wdrażanie kształcenia mieszanego w programach nauczania w ramach podejścia obejmującego całą szkołę, przy uwzględnieniu potrzeb nauczycieli, uczniów i ich rodzin. Konieczne jest również, aby kształcenie mieszane było wdrażane w trakcie roku szkolnego i nie stanowiło niemożliwego do uniesienia nadmiernego obciążenia dla nauczycieli lub dodatkowego obciążenia dla uczniów i ich rodzin.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. Kryzys związany z pandemią COVID-19 zmusił uczniów szkół podstawowych, średnich i zawodowych do większej samodzielności. Szkoły i nauczyciele – zazwyczaj bez jakiegokolwiek odpowiedniego przygotowania – w tej nagłej sytuacji zostali zmuszeni do nauczania online i na odległość, przy wykorzystaniu wiadomości cyfrowych, e-maili, czatów video oraz innych sposobów kontaktowania się z dziećmi, aby odpowiednio nauczać podczas obowiązywania środków izolacji. Było to również duże wyzwanie dla dzieci z niepełnosprawnością, które są w znacznie mniej korzystnej sytuacji podczas korzystania z mediów cyfrowych. Rządy, stacje telewizyjne, partnerzy społeczni, firmy oferujące usługi w zakresie oświaty i szkoleń, organizacje pozarządowe i zwykli obywatele bardzo szybko zareagowali, aby wspierać nauczycieli w uruchomieniu wirtualnych klas i platform współpracy, jednak wciąż jeszcze wiele trzeba zrobić.

3.2. Biorąc pod uwagę ogromny wpływ kryzysu związanego z pandemią COVID-19 na młodych ludzi i system edukacji, należy również działać ostrożnie, aby wprowadzać zmiany w odpowiednim czasie. Powrót do nauczania stacjonarnego wymaga czasu na przygotowanie, a wielu młodych ludzi musi przyzwyczaić się do powrotu do „normalności”: zbyt poważne zmiany w zbyt krótkim czasie mogą działać destabilizująco. Dzieci i młodzież bardzo odczuły konsekwencje kryzysu związanego z pandemią COVID-19. Ich edukacja, możliwość utrzymywania kontaktów społecznych, perspektywy gospodarcze i zdrowie psychiczne ucierpiały szczególnie poważnie podczas pandemii. Priorytetem w nadchodzącym okresie powinno być znormalizowanie sytuacji i szczególnie skupienie się na dobrostanie, zdrowiu psychicznym i uczeniu się formalnym.

⁽⁸⁾ KE, Blended learning in school education – guidelines for the start of the academic year 2020/21 [Kształcenie mieszane w edukacji szkolnej – wytyczne na początek roku szkolnego 2020–2021].

⁽⁹⁾ Ibid.

3.3. EKES wyraża zaniepokojenie dotyczące sposobu, w jaki uczniowie szkół podstawowych i pierwszych klas szkół średnich poradzą sobie z kształceniem mieszanym; w tym wieku często brak jest bowiem niezbędnych umiejętności, by aktywnie uczyć się w ramach kształcenia mieszanego. Uczniowie tacy rzadko umieją samodzielnie sobą pokierować, brak im umiejętności współpracy, kompetencji w zakresie technologii ICT, konstruowania wiedzy, umiejętności samooceny i wielu innych tak zwanych umiejętności XXI wieku. Te umiejętności są niezbędne do uwieńczonego sukcesem uczenia się w ramach kształcenia mieszanego, a ich brak u uczniów poważnie zagraża oferowaniu kształcenia mieszanego wysokiej jakości. Należy przyjąć zasadę, że eksperymentowanie z kształceniem mieszanym w szkołach należy zacząć od uczniów starszych, a nie tych najmłodszych.

3.4. EKES wskazuje na fakt, że podczas pandemii COVID-19 uczniowie w szkołach zawodowych niestety najwięcej stracili, jeśli chodzi o doświadczenia praktyczne w nabywaniu umiejętności zawodowych. Brak dostępu do sieci szerokopasmowej i narzędzi informatycznych, nieodpowiednia interakcja między nauczycielem a uczniem oraz brak odpowiedniego otoczenia do nauki doprowadziły do wczesnego kończenia nauki, szczególnie wśród dziewcząt i dzieci w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Dlatego kształcenie mieszane musi być pieczołowicie zaplanowane i realizowane, tak aby zadbać o otoczenie nauki sprzyjające włączeniu społecznemu oraz udostępnić wszystkim dzieciom odpowiednie narzędzia. Zalecenie w znacznym stopniu skupia się na szkolnictwie podstawowym i średnim, a także na kształceniu zawodowym podstawowym w szkołach średnich II stopnia, jednak korzystne byłoby przeanalizowanie możliwości kształcenia mieszanego w dziedzinie przygotowania zawodowego.

3.5. Wśród środków proponowanych we wniosku zawarto bezpośrednią odpowiedź na kryzys, tj. „priorytetowe traktowanie fizycznego i psychicznego dobrostanu uczących się i ich rodzin”, jak również „pobudzanie rozwoju kompetencji cyfrowych osób uczących się i ich rodzin”. W tym kontekście EKES wskazuje na to, jak ważne jest zadbanie o dobrostan i poprawę kompetencji cyfrowych w szerszym zakresie, aby objąć cały system edukacji, w tym w szczególności nauczycieli, pedagogów i dyrektorów szkół.

3.6. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że Komisja proponuje opracowanie we współpracy z państwami członkowskimi szczegółowych wytycznych, podręczników i innych konkretnych materiałów docelowych, na podstawie dowodów, wzajemnego uczenia się oraz dobrych praktyk. Pozwoli to na usunięcie rozpoznanych dysproporcji we wspieraniu rozwoju kształcenia mieszanego na poziomie szkoły i systemu. Partnerzy społeczni i inne odnośne zainteresowane podmioty również powinni stać się częścią tej współpracy. Każde działanie, zmianę lub dostosowanie systemu edukacyjnego należy wprowadzać bardzo ostrożnie. Musimy mieć całkowitą pewność, że takie zmiany w żaden sposób nie pogłębią nierówności szans edukacyjnych oraz zjawiska wczesnego kończenia nauki, które są prawdopodobnie największymi wyzwaniem, przed jakimi staje system edukacyjny.

3.7. EKES wyraża opinię, że kształcenie mieszane ma potencjał, aby całkowicie zmienić nauczanie i uczenie się. Jednak we wniosku podkreślono „szanse wynikające z łączenia sposobów uczenia się, w tym zwiększania jakości i włączającego charakteru kształcenia i szkolenia, a także ogólnego rozwoju kompetencji i dobrostanu osób uczących się”, zaś EKES wskazuje, że należy uważnie rozważyć ograniczenia we wdrażaniu kształcenia mieszanego. Szczególnie na obszarach wiejskich i pogrążonych w ubóstwie, gdzie brakuje infrastruktury (brak dostępu do szerokopasmowego internetu i narzędzi informatycznych) oraz wspierającego otoczenia (środowisko domowe, sytuacja finansowa), uczniowie nie mogą skorzystać z wysokiej jakości kształcenia mieszanego. Możliwość połączenia z sieciami o dużej przepustowości i stabilności, szczególnie gdy cała rodzina musi łączyć się w tym samym czasie, ma zasadnicze znaczenie. Ponadto nie wszyscy uczniowie mają umiejętności cyfrowe, samodyscyplinę czy samodzielność wykształcone na odpowiednim poziomie, a są one niezbędne, aby uczestniczyć samodzielnie w lekcjach i wykonywać zadania, gdy uczniowie i nauczyciel nie przebywają w tym samym miejscu. Ogólnie skuteczne kształcenie mieszane w znacznym stopniu zależy od nadzoru rodzicielskiego i wsparcia rodziców, szczególnie w przypadku młodszych uczniów. Wiąże się to z ryzykiem tworzenia lub pogłębiania nierówności w zakresie efektów uczenia się oraz może przyczynić się do wzrostu odsetka uczniów, którzy wcześniej kończą naukę, ponieważ nie każdy ma rodziców, którzy będą w stanie skutecznie wypełniać tę rolę i będą dostępni.

3.8. Na przestrzeni ostatnich lat w systemach edukacji obserwuje się wzrastające tendencje prywatyzacji, jednak kształcenie mieszane powinno być wdrażane w programach nauczania w taki sposób, aby nadal gwarantować odpowiedzialność i przejrzystość w zarządzaniu systemami edukacji publicznej i ich ochronę przed wpływem podmiotów i interesów prywatnych i handlowych. Kształcenie mieszane nie może osłabiać edukacji, która jest dobrem publicznym.

3.9. Przed pandemią COVID-19 pedagodzy stawali przed wyzwaniem coraz większych różnicach w wynikach nauczania dzieci ze względu na różne negatywne czynniki społeczno-gospodarcze. Inne czynniki obejmują rasizm, segregację oraz powszechny spadek możliwości awansu społecznego i złą sytuację w gospodarce światowej. Ogólnie na przykład coraz bardziej opierano się na pracach domowych, co jedynie prowadzi do pogłębiania luki w zakresie efektów kształcenia. Izolacja i konieczność samodzielnej nauki również mają negatywne skutki psychologiczne. Dla wielu uczniów, szczególnie tych w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, interakcja stacjonarna z nauczycielem i rówieśnikami jest

źródłem komfortu i pomaga ograniczyć rozbieżności w efektach uczenia się. Trwająca wciąż pandemia COVID-19 pogłębiła różnice w postępach w nauce, w tym rozbieżności w umiejętnościach cyfrowych, a obecnie coraz więcej uczniów jest zagrożonych utratą wiedzy.

3.10. EKES pragnie zwrócić uwagę na fakt, że kształcenie i ustawiczne doskonalenie zawodowe nauczycieli nie są wystarczające, aby wyposażyć ich w odpowiednie umiejętności, w tym umiejętności cyfrowe, metodykę nauczania, czy materiały, pozwalające uczyć w ramach kształcenia mieszanego. Ma to zastosowanie szczególnie do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach, w środowisku wielokulturowym lub z uczniami w trudnej sytuacji, gdyż taka edukacja nastęrcza jeszcze więcej problemów, ponieważ jest szczególnym obciążeniem właśnie dla tych grup uczniów, które w obecnej sytuacji potrzebują dodatkowego wsparcia. Europejskie Forum Osób z Niepełnosprawnością (EDF) wzywa do zapewnienia równego dostępu do usług edukacyjnych dla pracowników i uczniów z niepełnosprawnością oraz oferowania środków takich jak tłumaczenie na język migowy, napisy na żywo i dostosowane warunki pracy.

3.11. Narzędzia samooceny, o których mowa we wniosku, takie jak będące w przygotowaniu narzędzie SELFIE dla nauczycieli, mogą potencjalnie wesprzeć wdrożenie kształcenia mieszanego. Jednakże EKES pragnie zwrócić uwagę na ryzyko, że narzędzia te mogą prowadzić do analiz porównawczych między placówkami oświatowymi zmierzających do stworzenia rankingów, wykazów i rywalizacji. Ważne jest, aby podczas wdrażania kształcenia mieszanego szanować konkretny charakter każdej placówki edukacyjnej i jej priorytety w odniesieniu do korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), które powinny być wprowadzane za zgodą nauczycieli, pedagogów i dyrektorów szkół.

3.12. Praca z dziećmi i młodzieżą musi coraz bardziej opierać się na rzeczywistym, stałym udziale uczniów, zgodnie z postanowieniami art. 12 Konwencji ONZ o prawach dziecka. Poza jednymi konsultacjami w zaleceniu nie kładzie się znaczącego nacisku na opinie dzieci. Należy temu zaradzić. Wiele państw członkowskich opracowuje modele najlepszych praktyk, a UE opracowuje swoją własną strategię ochrony praw dziecka. Tego rodzaju zmiany powinny również w końcu nastąpić w zarządzaniu szkołami oraz ocenie.

Bruksela, dnia 20 października 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
